

Hoe versterken we ouders, kinderen en het personeel?

Het competentiedebat

Iedereen heeft competenties nodig in het werk. We hebben echter ook competenties nodig om bijvoorbeeld te kunnen genieten van kunst, literatuur en muziek, of om creatief en bekwaam om te gaan met positieve sociale interactie.

DOOR: JAN PEETERS EN STIG LUND - Een leven lang leren wordt vaak gebruikt om het proces te beschrijven waarbinnen mensen voortdurend hun competenties vergroten. In het verleden kenden 'een leven lang leren' en 'competenties' verschillende betekenissen en interpretaties. In de jaren zeventig bijvoorbeeld pleitte UNESCO voor een leven lang leren als middel voor sociale en culturele ontwikkeling.

Sinds de jaren negentig werden meer specifieke definities dominant. Vanuit economisch perspectief is een leven lang leren een investering in toekomstig succes, iets dat een individu door opleiding kan leren. In deze enge definitie is competentie in de voorzieningen voor jonge kinderen vaak gereduceerd tot vaardigheden, attitudes en kennis die opvoeders nodig hebben. Het verbeteren van de competentie van jonge kinderen wordt vaak gelinkt met leerkrachtgerichte leermethoden, waardoor er weinig ruimte overblijft voor de ervaring van de kinderen zelf.

De visie op competenties als investeren in de toekomst heeft ook negatieve gevolgen voor de opvoedkundige competenties van ouders. *Marie-Laure Cadart* en coauteurs laten zien hoe dit perspectief invloed heeft op hoe sommige regeringen naar competenties van ouders kijken: zij die niet aan de voorgeschreven norm voldoen worden gedwongen om training te volgen.

In dit nummer van *Kinderen in Europa* openen we het debat en kijken we hoe we ouders, jonge kinderen en kindbegeleiders kunnen aanmoedigen om hun competenties te verhogen en actief van elkaar te leren. In zijn meest recente boek introduceert de Deense professor *Knud Illeris* een breed concept van competentie voor alle leeftijden: het leren dat competenties verhoogt kan uitgaan van een eng perspectief (kennis, vaardigheden en besluitvorming) of vanuit een breder concept (empathie, fantasie, creativiteit en een kritische benadering).

In dit nummer pleiten *Michel Vandenbroeck* en *Mathias Urban* voor een breder perspectief en richten zich op de systemische aspecten. Ze coördineerden een onderzoek (CORE) van de Europese Commissie naar de competentievereisten in voorzieningen voor jonge kinderen, in samenwerking met andere netwerken voor voorzieningen voor jonge kinderen (*Kinderen in Europa*, *DECET* en *ISSA*). De resultaten wijzen allemaal in dezelfde richting: een deskundige praktijk heeft niet alleen deskundige opvoeders nodig maar ook een deskundig pedagogisch ondersteuningssysteem. In dit nummer worden twee casestudies van dit CORE project besproken die aantonen hoe belangrijk het is dat een competentiebeleid zich niet uitsluitend op het ontwikkelen van individuele competenties richt, maar ook op het niveau van de instellingen en het landelijk of regionaal beleid. *Claire Cameron* beschrijft de introductie van een nieuwe professionele 'status' in Engeland en evalueert dit groots opgezette vernieuwingsproject. *Jan Peeters* en *Steven Brandt* brengen een aantal reacties van pedagogisch medewerkers die in instellingen werken waar er sinds vele jaren gewerkt wordt aan het installeren van een leerklimaat binnen de teams en op instellingsniveau. Deze medewerkers zeggen dat ze het meest leren als er een gezamenlijke leercultuur bestaat waarin

theorie en praktijk sterk met elkaar verbonden worden. Het is ook opvallend dat kindbegeleiders die in een diverse context werken zeggen dat het contact met ouders en kinderen die 'anders' zijn hun competentie aanzienlijk heeft vergroot. Dit komt overeen met de bevindingen van *Paul Le-seman* en *Pauline Slot*. Volgens hen zouden we meer moeten focussen op het niveau van het team en de organisatie als geheel, in plaats van op het vergroten van de competenties van de individuele kindbegeleider of opvoeder.

Leergemeenschappen

Dawn Tankersley, *Tatjana Vonta* en *Helena Buric* zijn het eens met de visie van *Le-seman* en *Slot*. Volgens hen zijn professionele leergemeenschappen erg effectief voor het transformeren van de pedagogische praktijk. Brede competenties kunnen op teamniveau worden verworven door reflectie op de praktijk vanuit brede pedagogische kaders. Zo een pedagogisch kader is de definitie van kwaliteitspedagogiek van de International Step by Step Association, waarvan de auteurs lid zijn. Zij pleiten voor gezamenlijk leren (collegiaal leren), waarbij theorieën getoetst worden door te reflecteren op de praktijk. *Ferre Laevers* en *Bart Declercq* stellen in hun artikel dat meer emotioneel welzijn en betrokkenheid de ontwikkeling van competenties in de hand werkt. Wanneer aan deze behoeften van welbevinden en betrokkenheid wordt voldaan, voelen kinderen zich op hun gemak, gedragen zich spontaan en stralen levendigheid en zelfvertrouwen uit en staan open voor spontaan leren.

In dit nummer vinden we boeiende voorbeelden uit Italië en Kroatië over hoe we de competenties van kinderen kunnen vergroten. Volgens *Laura Malavasi* is het belangrijk om een situatie te creëren die kinderen uitdaagt, nieuwsgierigheid en leergierigheid uitlokt en ze bewust maakt van hun eigen sterke en zwakke punten. Nadat kinderen hun eigen competenties hebben geëvalueerd kunnen kinderen om hulp vragen, wat hun sociale competentie versterkt. *Edita Slunjski* voegt voorbeelden toe van jonge kinderen niet als passieve ontvangers van kennis maar als actieve wezens die vanuit zichzelf competenties verwerven die van belang zijn in het dagelijks leven. Ze beschouwt onderzoek en reflectieve competenties als cruciaal voor de ontwikkeling van een pedagogische praktijk, omdat dit opvoeders de mogelijkheid biedt om jonge kinderen een actieve rol toe te bedelen.

Bezorgd

Familietherapeut *Jesper Juul* gelooft in het competente kind maar is ook bezorgd over de nieuwe rol van ouders nu de relatie tussen ouders en kinderen meer democratisch is geworden. Vanuit zijn professionele ervaring vertelt hij hoe ouderschap opnieuw uitgevonden moet worden en geeft hij ouders advies over hoe je met competente kinderen om kunt gaan. *Juul* heeft ouders voor ogen die over de vaardigheid beschikken om zichzelf te informeren om de 'juiste' keuze voor hun kinderen te maken. Maar we weten dat niet elke ouder over dezelfde mogelijkheden beschikt om zich te informeren, vele kansarme en anderstalige ouders leven in moeilijke omstandigheden die niet die mogelijkheden bieden, die middenklasse ouders hebben. Een interessant artikel uit Frankrijk onderzoekt hoe de competenties van ouders die in moeilijke omstandigheden leven kunnen worden vergroot. Als reactie op overheidsmaatregelen die vooral allochtone ouders de schuld geven van het wangedrag van hun oudere kinderen, werd het onderzoeksproject *Université Parentel* (UPP) opgezet in Frankrijk, en later ook in Duitsland en België. Het doel van dit project 'Ouders als onderzoekers' is om ouders wier stem nauwelijks gehoord wordt, de mogelijkheid te geven om hun visies op ouderschap naar voren te brengen en zelf te gaan bepalen over welke aspecten van de opvoeding van hun kinderen zij onderzoek willen opzetten in samenwerking met universiteiten. Deze 'Ouders als onderzoekers'-projecten kregen in deze drie landen veel belangstelling van politici en professionals uit de opvoedingswereld. De UPP-ouders werden gevraagd om mee te werken aan allerhande programma's bijvoorbeeld over schoolsucces bij hun kinderen of over hoe opvoeders en leraren opgeleid zouden moeten worden om beter op de behoeften van kinderen in te kunnen spelen. Veel ouders namen ook deel aan symposia en conferenties over ouderschap.

Competente ouders

In februari onder het Hongaars voorzitterschap organiseerde de Europese Commissie een conferentie over voorzieningen voor jonge kinderen in Boedapest. De conferentie belichtte het gebrek aan gekwalificeerde en competente medewerkers. De Europese Commissie publiceerde in dezelfde maand een Communicatie over Early Childhood Education and Care en in mei nam de raad van ministers de conclusies uit de Commu-

nicatie over: beide Europese beleidsdocumenten benadrukken het belang van competenties voor het werken met jonge kinderen. *Adam Pokorny*, van het Directoraat-generaal voor Onderwijs en Cultuur, legt uit hoe voorzieningen voor jonge kinderen aanzienlijk kunnen bijdragen tot het behalen van de Europa 2020 doelstellingen. Voorzieningen voor jonge kinderen kunnen volgens *Adam Pokorny* duurzame effecten hebben op het vlak van levenslang leren, persoonlijke ontwikkeling en sociale integratie en inzetbaarheid op de arbeidsmarkt. Het artikel van *Pokorny* wijst op een verschuiving van de positie van de EU ten aanzien van ECEC, van voorzieningen die de arbeidsparticipatie van vrouwen faciliteren tot diensten die vertrekken van een geïntegreerde, holistische benadering die het belang van het kind centraal stelt.

Het artikel van *Adam Buckingham* illustreert met foto's hoe voorzieningen voor jonge kinderen duurzaam kunnen zijn. *Buckingham* maakt een rondreis door Nieuw-Zeeland en legde vast hoe mannelijke opvoeders afvalmaterialen omvormden tot uitdagende leerinstrumenten. Zijn foto's tonen competente en betrokken jonge 'onderzoekers en ingenieurs' aan het werk. Dit artikel beschrijft hoe mannelijke opvoeders een specifieke bijdrage kunnen leveren om de ECEC-omgeving te verrijken.

Europa wil competente medewerkers

Competentie is dus meer dan een eigenschap van een individu, of het nu kinderen, ouders of medewerkers zijn. De auteurs van dit nummer houden vanuit verschillende perspectieven een pleidooi voor het investeren in competente systemen voor levens lang leren die een uitdagende omgeving creëren waar kinderen en volwassenen welzijn en betrokkenheid ervaren en gestimuleerd worden om richting te geven aan hun persoonlijke ontwikkeling.

Jan Peeters is directeur van VBJK – Expertisecentrum voor Opvoeding en Kinderopvang en hij is verbonden aan de vakgroep Sociale Agogie van de Universiteit Gent

• E: jan.peeters@vbjk.be

Stig Lund is algemeen adviseur bij de BUPL – de Deense Union of Early Childhood and Youth Educators – en redacteur van de Deense versie van Kinderen in Europa.

• E: sgl@bupl.dk